

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Наталія СИМОНОВИЧ, аспірант кафедри професійної педагогіки і трудової підготовки Рівненського державного гуманітарного університету

У статті розглядаються питання використання інтерактивних технологій на заняттях трудового навчання. Ключові слова: інтерактивні технології, робота в малих групах, взаємодія.

Сучасний світ стрімко змінюється. Ці зміни торкаються й освіти, вимагаючи від неї мобільності та вміння відповідати вимогам суспільства. Як наслідок, виникає необхідність перегляду традиційних орієнтирів та мети освіти. Основним її завданням має стати створення таких умов для розвитку учня, які дозволять йому в майбутньому жити та ефективно взаємодіяти в суспільстві. Це означає, що головним кінцевим результатом освіти має стати не лише сукупність знань, отриманих за роки навчання в школі. Сучасний випускник повинен оволодіти певними здібностями, такими як «критичне» мислення, вміти діяти в існуючих умовах, набуті досвіду самостійної роботи та особистої відповідальності.

Водночас життя вимагає сучасних підходів до організації навчально-виховного процесу, головним об'єктом якого виступає особистість учня. Тому педагогічна теорія сьогодення має запропонувати вчителям-практикам нові педагогічні технології, які б максимально враховували гуманістичну спрямованість сучасної освіти. В зв'язку з цим у навчальному процесі велику роль треба відводити виявленню особистісного сенсу учіння та емоційного задоволення від нього. Це створило б сприятливі умови для усвідомлення особистістю вагомості нових знань, активізувало б її самоосвіту й самовиховання. При цьому варто пам'ятати, що кожна дитина від природи є неповторною особистістю, внутрішній світ кожного окремого учня настільки різноманітний і своєрідний, що не можна не зважати на цей факт. Накреслюючи нові

підходи до навчання та виховання учнів, треба реально усвідомлювати індивідуальні психологічні, анатомофізіологічні особливості учнів і відповідно до них організовувати навчально-виховний процес [1].

Підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від доцільності підбору і використання різноманітних, найбільш відповідних навчальній темі методів навчання, а також від активізації всього навчального процесу.

На практиці буває важко визначити чіткі межі між різними методами навчання: вони перетинаються, доповнюють один одного, складаються в систему прийомів, за допомогою яких педагог і учні реалізують поставлену мету.

Кожний із методів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Навчання не може уникнути репродуктивності, проте вона має бути оптимальною, а частка її використання поступово зменшуватись на всіх ланках навчання [3].

Цим вимогам найбільш відповідають інтерактивні методи навчання. Інтерактивне навчання – це навчання, побудоване на основі спілкування та взаємодії, що реалізуються і в технологіях, і в методах, і в організаційних формах. Використання досить нового терміну «інтерактивний» у методичній літературі сьогодення не є сталим. Зустрічаємо формулювання й трактування такі, як «інтерактивне навчання», «інтерактивна технологія», «сукупність технологій», «інтерактивні форми» тощо. Але головне, що мова тут іде саме про процес спілкування, в якому відбувається обмін інформацією,

вміннями, досвідом між учнями та вчителем або учнем та учнем.

За О. Пометун, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що «навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де й учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що вони знають, уміють та здійснюють. Учитель в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант. Головними в цьому процесі є зв'язки між учнями, їх взаємодія та співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями його учасників учні беруть на себе спільну відповідальність за результати навчання.

Головною метою інтерактивного навчання є підготовка особистості до реального життя, формування громадянської позиції, перехід від особистості учня, що самоідентифікується, до особистості, яка самореалізується. Інтерактивні технології стимулюють потребу учня в реалізації свого потенціалу. Освітня та розвивальна мета виступають як супутні.

Нагромаджений в Україні та за кордоном досвід переконливо свідчить, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації й оптимізації навчального процесу. Вони дозволяють учителям:

- зробити навчання більш доступним і цікавим;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати соціальний досвід учнів через включення в різні навчальні та життєві ситуації і їх переживання;

- створити умови для розвитку в учнів здатності будувати конструктивні стосунки в класі, визначати своє місце в ньому, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;

- навчити учнів формулювати власну думку, правильно її виражати, відстоювати свої погляди, аргументувати й дискутувати, слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;

- ефективно розвивати в них навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Крім того, використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва тих, хто навчає, і тих, хто навчається, сприяє оздоровленню психологічного клімату на уроці, конструктивній взаємодії, створенню доброзичливої атмосфери [5].

Використання інтерактивних технологій на уроках трудового навчання — це своєрідний перехід від навчання, орієнтованого на запам'ятовування і відтворення до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення учнів. Традиційний підхід на уроках трудового навчання, що складався десятиріччями, створював таке навчальне середовище, в якому учні виконували інструкції вчителя. Він давав учням зразок виробу з відповідними інструкціями щодо виконання, і головне завдання учня полягало у виготовленні даного об'єкта з точним дотриманням встановлених вимог. Методика ознайомлення і навчання дітей трудовим технологічним операціям зводилась в основному до демонстрування. Вчитель у ході демонстрації і пояснень унаочнював трудову операцію чи дію, а учень у процесі вправ та практичної роботи мав її відтворити. Це відіграло на певному історичному проміжку позитивну роль у становленні і розвитку вітчизняної освіти, яка була орієнтована на масову підготовку робітничих кадрів [2].

Найважливіша риса сучасного трудового навчання — його спрямованість на те, щоб навчити учнів не лише пристосовуватися, а й активно діяти в різних ситуаціях.

Проте на шляху швидкого й ефективного застосування інтерактивних методів усіма вчителями постають певні труднощі. Інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього життя класу, а також значної кількості часу для підготовки як учням, так і педагогу. Деяким учителям буває складно розкривати себе перед учнями, висловлювати своє особисте ставлення до матеріалу, показувати певну некомпетентність у деяких питаннях.

Необхідно починати з поступового використання цих методів. Тому краще спочатку використовувати прості форми та методи — роботу в парах, малих групах тощо. Для ефективного застосування інтерактивних методів учитель повинен ретельно планувати свою роботу — тобто: використовувати методи, які адекватні віковим особливостям учнів, їх практичному досвіду; надавати учням час для попередньої підготовки; підбирати для заняття такі інтерактивні вправи, які давали б учням «ключ» до засвоєння теми; враховувати індивідуальні особливості учнів, особливо при формуванні малих груп; використовувати протягом заняття кілька інтерактивних методів, але не більше двох; обов'язково проводити обговорення за підсумками виконання інтерактивної вправи [5].

Інтерактивні методи навчання передбачають фронтальну роботу учнів та роботу малими групами. Найбільш ефективні результати можна отримати при організації роботи малими групами. Ми поділяємо думку науковців про те, що учнів потрібно об'єднувати в групи, а не роз'єднувати.

Краще, щоб членство у групі було стабільним та постійним, а колективні роботи включались у систему контролю та оцінки учбових досягнень як групи в цілому, так і кожного з її членів. Фактор соціальної взаємодії та міжособистіс-

ного спілкування позитивно впливає на розвиток комунікативності, мислення та інтелекту, призводить до більш високих учбових результатів у порівнянні з традиційними фронтальними формами і методами навчання. В групу добирають учнів, які різняться за рівнем навчованості, соціально-психологічними характеристиками, статтю. Важливою є психологічна сумісність членів однієї малої групи.

Групи можуть бути непродуктивними, коли викладач із самого початку не приділяє уваги процесам формування груп і дотримання в їх діяльності принципів кооперативного навчання. Найбільшою небезпекою є слабка структурованість групової діяльності. Крім того, дезорганізуючими факторами можуть бути нечіткий інструктаж відносно процедури і завдань групової діяльності, відсутність розподілу ролей у групі, помилковий підбір завдань (особливо, коли вони надто легкі для виконання) тощо.

Оптимальною за розмірами є група з 4 осіб: сильний, два середніх та слабкий учень; 2 хлопці та 2 дівчини. Така група володіє найбільшою працездатністю та продуктивністю, вона найбільш зручна для внутрішньогрупового спілкування, легко перегруповується в дві підгрупи, тому в ній зручно працювати в парах.

Організовуючи групову навчальну діяльність, треба забезпечити активність кожного учня.

Цього можна досягти, розподіливши запропоновані завдання між усіма учасниками групи, кожний із яких повинен виконати свою частину роботи і пояснити спосіб її виконання іншим. Враховуючи результати досліджень, які свідчать про те, що при груповій організації навчання учні засвоюють 50% матеріалу, а в системі «дитина навчає дитину» — 90%, доцільним є застосування мікрогрупової форми навчальної діяльності. Дитина, що швидко оволоділа навичками виконання тієї чи іншої операції, передає свої вміння членам своєї групи, одночасно вдосконалюючи їх і себе. Ця методика важлива ще й тому,

що деяким учням буває психологічно складно звертатися за поясненням чи допомогою до вчителя і набагато простіше до ровесників. При цьому реалізується також природне прагнення дітей до спілкування, взаємодопомоги і співпраці [3].

На кожному етапі члени групи разом виконують отримані завдання, обговорюють отримані результати, задають один одному запитання, з'ясовують незрозумілі моменти в завданнях, формулюють основні висновки. Під час виконання завдань педагог координує та направляє роботу групи.

При роботі в малих групах тема, що вивчається на занятті, розбивається на декілька підтем. Кожний член малої групи стає експертом з певної підтеми. Він отримує від учителя учбові завдання, яке повинен виконати, та

(або) контрольні запитання, на які треба відповісти. Виконавши завдання та давши відповіді на запитання, експерти різних малих груп, що працюють над однаковими підтемами, обговорюють правильність виконаної роботи. Педагог бере участь в обговоренні, вносить корективи. Після того кожний експерт пояснює виконане завдання членам своєї групи, ставить їм контрольні запитання, відповідає на запитання інших членів малої групи. Кожний член групи повинен бути готовим виступати від її імені з викладом основних результатів та висновків при їх фронтальному обговоренні.

Інтерактивне навчання не є самоцільлю, це лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумін-

ню і доброзичливості, надає можливості дійсно реалізувати особистісно-орієнтоване навчання [4].

Серед вітчизняних дослідників-методистів міцніше розуміння необхідності створення такої моделі навчання (названої ними ідеальною), в якій сутність навчання не буде зводитись ні до передачі учням готових знань, ні до самостійного подолання труднощів, ні до власних відкриттів учнів. Її відрізняє розумне поєднання педагогічного управління з власною ініціативою і самостійністю, активністю школяра. Саме така модель навчання, що спирається на всю сукупність сучасних знань про механізми навчання, мету та мотиви пізнавальної діяльності, буде придатною для реалізації головної мети – всебічного і гармонічного розвитку особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. Гуманізація і демократизація освіти / Г. Балл // Освіта і управління. 1997. – Т. 1, № 2. – С. 21 – 36
2. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навчально-методичний посібник (пробне видання) / За заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
3. Кравченко Т. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання / Т. Кравченко, О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. 2003. – №3. – С.9.
4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.
5. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання / О. Пометун. – К.: Шкільний світ, 2007. – 112 с.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗАУРОЧНИХ ЗАНЯТЬ

Людмила ТРОФІМЧУК, учитель навчально-виховного комплексу «Рівненський обласний ліцей-інтернат»

У статті проаналізовано різні наукові підходи до проблеми естетичного виховання учнів та розглянуто можливості їх реалізації засобами дизайну в процесі позаурочних занять.

Ключові слова: художньо-конструкторська діяльність, позаурочні заняття, творчість, художньо-конструкторські здібності, естетичне виховання.

На сучасному етапі розвитку шкільництва, який характеризується гуманізацією всіх аспектів діяльності людини, проблема художньо-естетичного виховання учнівської молоді засобами дизайну стала вкрай актуальною. Ще в 90-х роках минулого століття В. Сидо-

ренко відзначав, що саме «дизайн спроможний ефективно вирішити завдання зближення школи з естетичною культурою сучасності» [11]. Разом із тим, соціологічні дослідження доводять, що художньо-естетична грамотність є надзвичайно важливим компонентом

соціальної зрілості юних громадян, конкурентоспроможних у будь-якій галузі діяльності, а їх комплексний розвиток неможливий без вирішення проблем художньо-естетичного виховання.

Закономірною реакцією на необхідність переосмислення системи

